

چرا خدا ما را اینجوری آفریده است؟

■ پروانه پارسا

نگاهی به کتاب «اگر می توانستم»

به مناسبت چاپ مجدد این کتاب قدیمی: نوشته و نقاشی نورالدین زرین کلک
«اگر می توانستم» نام کتابی است که توسط آقای نورالدین زرین کلک نوشته و
تصویرگری شده است. این کتاب در ۳۰۰۰ نسخه به صورت مصور (رنگی) در ۴۰
صفحه با قطع خشتی برای گروه سنی «د» با قیمت ۴۵۰۰ تومان توسط کانون
پرورش فکری کودکان و نوجوانان به چاپ رسیده است.

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به مناسبت پنجاهمین سال تأسیس
کانون اقدام به چاپ مجدد و انتشار بعضی از آثار سال‌های قبل کرده است. «اگر
می توانستم» یکی از این کتاب‌های ارزشمند در حوزه نوشتاری و تصویرگری است
که به چاپ مجدد رسیده است.

مضمون داستان در مورد پسری است که آرزو می‌کند ویژگی‌های ظاهری مختلف
را که در اشیاء و موجودات دیگر وجود دارد، داشته باشد. داستانی تخیلی که به
روابط انسانی و آفرینش اشاره دارد:

«از وقتی که یادم می‌آید از وقتی که اسمم را توی اول دبستان اسدآبادی

شماره دوم

سنگ
کتاب

نوشتند، مجبور بودم راه دراز بین خانه و مدرسه را روزی دوبار و بعضی وقتها چهار بار پیاده بروم. وگاهی که دیر می شد مجبور بودم تمام این راه را بدوم. تقریباً همیشه و مخصوصاً آن روزهایی که مجبور بودم دوان دوان خودم را به مدرسه برسانم با خودم فکر می کردم: کاش عوض این پاها دو تا چرخ داشتم تا می توانستم هم زودتر به مدرسه برسم، هم کمتر خسته شوم. کاش که اصلاً همه آدم ها عوض این پاها، چرخ داشتند» (ص ۴).

این آرزوها تمامی ندارد و پسرک آرزوهایش را برای برادرش که بزرگتر از اوست بیان می کند. گاهی آرزوهای برادر بزرگ تر هم به آرزوهایش افزوده می شود و دایره خواسته ها بزرگ و بزرگ تر می شود:

«گفتم: کاش آدم، هم دوتا پا داشت، هم دوتا چرخ و هم دو تا پای پهن و دراز مثل چوب اسکی!

برادرم به شوخی گفت: اما از همه اینها بهتر "بال" است.

گفتم: راستی که اگر آدم بال داشت چه کارها که می توانست بکند!

می توانست پرواز کند و از روی رودخانه ها بگذرد، می توانست پرواز کند و از روی شهرها عبور کند، می توانست پرواز کند و از روی کوه ها و دریاها رد شود، بی این که هیچ چیز جلویش را بگیرد، مثل گنجشک، مثل کبوتر، مثل عقاب» (ص ۶).

آرزوهای پسر روز به روز گسترده تر می شود. او دلش می خواهد که شاخک برای پیدا کردن راه، یک چراغ پر نور جهت روشن کردن جلوی پای آدمی، یک دستگاه فیلمبرداری برای تفکیک راست گویی از دروغ گویی، تنی از آهن و فولاد جهت محافظت، شاخ های تیز جهت دفاع کردن، خانه ای به شکل صدف بر پشت برای استراحت در هر زمان و مکان و... داشته باشد. برآورده شدن این آرزوها زیاد طول نمی کشد و پسرک به آرزوهایش می رسد و آنچه را که دوست دارد به دست می آورد. انسان ها همواره درباره آنچه در اطرافشان وجود دارد فکر می کنند و برای هر چیزی به دنبال دلیل و برهان هستند. علت و معلول ها را جستجو می کنند، تحقیق می کنند، تجربه می کنند و به کشف های حسی و عقلانی دست می یابند. آموزش فلسفه به

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به مناسبت پنجاهمین سال تأسیس کانون اقدام به چاپ مجدد و انتشار بعضی از آثار سال های قبل کرده است. «اگر می توانستم» یکی از این کتاب های ارزشمند در حوزه نوشتاری و تصویرگری است که به چاپ مجدد رسیده است.

کتابی که با گفتگو شروع می‌شود، جذابیت‌های وجودی آفرینش موجودات مختلف مطرح می‌شود، تخیلات راوی به آن افزوده می‌شود و در پایان کتاب با سؤال تمام می‌شود؛ دارای نکته مثبتی است که خواننده را به دنبال خود می‌کشاند، لحظه‌ای او را رها نمی‌کند و این ارتباط باعث می‌شود تا خواننده همراه با متن پیش برود.

کودکان و نوجوانان پرورش درست اندیشیدن و تفکر در مورد چیستی و چرایی در خصوص موضوعات متنوع و فراوان در اطراف آنهاست. کودکان و نوجوانانی که زندگی‌شان پر از سؤالات گوناگون است و همواره در مورد هر چیز یک علامت سؤال بزرگ و حتی چندین علامت سؤال در ذهنشان دارند. آنها به دنبال جواب هستند. بنابراین کتاب‌هایی که بتوانند پاسخگوی سؤالات ایجاد شده باشند و اطلاعات در اختیار آنها بگذارد مورد استقبال بسیاری از کودکان و نوجوانان قرار می‌گیرند. نویسنده تلاش می‌کند با مطرح کردن ویژگی‌های ظاهری موجودات مختلف توجه مخاطب را به موضوع آفرینش و خداشناسی جلب کند و این بستری می‌شود برای دقت بیشتر و ایجاد سؤال در ذهن خواننده. در ادامه این عاملی است تا مخاطب را درگیر کند و در مورد این موضوع بیشتر و با دقت فکر کند. کودک و نوجوانی که سرشار از فعالیت، تلاش، سؤال و به دنبال یادگیری است به دنبال منبعی است تا بتواند جواب سؤالاتش را پیدا کند. مخصوصاً سؤال‌هایی درباره خدا و اینکه چرا خدا ما را آفریده یا چرا اینگونه آفریده است. در این کتاب نویسنده می‌خواهد که به این فعالیت‌ها و سؤالات با روش هدفمند پاسخ دهد:

«از برادرم پرسیدم: مگر این مردم کار ندارند؟»

برادرم جواب داد: حالا دیگر کسی به لباس و کفش و کلاه احتیاج ندارد. حالا همه خیاطی‌ها، کفافی‌ها و پارچه‌فروشی‌ها تعطیل‌اند. و تازه، این غیر از بناها، نجارها، مکانیک‌ها و دوچرخه‌سازهاست که بیکار مانده‌اند.

با خوش حالی فریاد زد: چه راحت، مردم از زحمت کار کردن خلاص شدند!

هر دو تاملان قاه قاه خندیدیم و به سمت مدرسه پرواز کردیم» (ص ۳۰).

کتابی که با گفتگو شروع می‌شود، جذابیت‌های وجودی آفرینش موجودات مختلف مطرح می‌شود، تخیلات راوی به آن افزوده می‌شود و در پایان کتاب با سؤال تمام می‌شود؛ دارای نکته مثبتی است که خواننده را به دنبال خود می‌کشاند، لحظه‌ای او را رها نمی‌کند و این ارتباط باعث می‌شود تا خواننده همراه با متن پیش برود. اگرچه کتاب از نظر ظاهری تمام می‌شود اما در ذهن مخاطب کتاب دیگری باز

می‌شود و ادامه می‌یابد. ایجاد سؤال در لابه‌لای متن سبب پویایی ذهن مخاطب می‌شود و این پویایی سؤالات متعددی را خلق می‌کند که در ادامه بستری می‌شود برای غور کردن در امر آفرینش:

«وقتی برادرم فهمید چه آرزویی دارم گفت: اگر تن آدم از آهن باشد، آن وقت چه طور حرکت می‌کند؟ چه طور کار می‌کند؟ چه طور دوچرخه سواری و شنا می‌کند؟ و یا حتی چه طور دعوا می‌کند؟» (ص ۱۵).

نوشته‌ای که بتواند به ایجاد تفکر منجر شود می‌تواند بینش علمی خواننده را تحت تأثیر قرار دهد و میدان دانستنی‌های او را گسترده‌تر کند و نویسنده از این بابت موفق عمل کرده است.

ویژگی‌های فیزیکی موجودات و افزودن آن به توانایی‌های انسان برای مخاطب کودک و نوجوان جذاب است و خواننده با خوانش کتاب و تخیل ایجاد شده تغییرات فیزیکی را در متن و تصویر دنبال می‌کند. این تخیلات با متن همخوانی دارد و این مطابقت در ذهن و تصویر کتاب و شکل دادن به تصور مخاطب به جذابیت موضوع منتهی می‌گردد و خواننده از خوانش کتاب و حتی تصور آن لذت می‌برد. تصاویر کتاب با قدرت خلاقانه تصویرگر و تصورات جذاب راوی در جذب مخاطب مؤثر است (مانند تصاویر صفحات ۱۸، ۲۹، ۳۳، ۳۶). بعضی از تصاویر آنچنان تأثیرگذار است که نگاه مخاطب را چندین بار به یک تصویر معطوف می‌کند و چشم مخاطب مدام در تصویر در حال گردش است و این حکایت از قدرت تصویرگری و پویایی آن دارد. و تعداد اندکی از تصاویر با گروه سنی مخاطب متناسب نیست و به همین علت برای آنها جذابیت ندارند. خصوصاً که تعداد کمی از تصاویر از حیث زیبایی احساس خوشایندی ایجاد نمی‌کنند و حتی زمخت و خشن به نظر می‌رسند که این خود آسیب‌رساننده است. تصاویر با متن مطابقت می‌کنند که باعث ارتباط خواننده با متن می‌شود. تصاویر به خوبی توانسته در کنار متن قرار بگیرد، تصورات ذهنی راوی را به تصویر بکشد، نقش مکمل را به خوبی اجرا کند و تخیلات بیان شده در ذهن مخاطب را کامل کند.

ویژگی‌های فیزیکی موجودات و افزودن آن به توانایی‌های انسان برای مخاطب کودک و نوجوان جذاب است و خواننده با خوانش کتاب و تخیل ایجاد شده تغییرات فیزیکی را در متن و تصویر دنبال می‌کند. این تخیلات با متن همخوانی دارد و این مطابقت در ذهن و تصویر کتاب و شکل دادن به تصور مخاطب به جذابیت موضوع منتهی می‌گردد و خواننده از خوانش کتاب و حتی تصور آن لذت می‌برد.

تصاویر کتاب چهاررنگ هستند و با رنگ‌های متنوع و شاد تصویرگری شده‌اند ولی در چاپ کدر هستند. اما از نظر مفهوم و تخیل بسیار قدرتمند و گویای مطالب متن هستند.

از نظر ظاهری، قطع کتاب با توجه به گروه سنی مخاطب و موضوع برای نوجوان قطع نامناسبی است.

در مجموع می‌توان گفت که کتاب به واسطه زبان ساده و به دور از پیرایه‌های ادبی، تصاویر گویا، موضوع جذاب و سؤال‌برانگیز، تصاویر تخیلی و آرزوگونه توانسته است با مخاطب ارتباط برقرار کند و با درگیر کردن خواننده و ایجاد سؤالات گوناگون باعث تفکر و دقت بیشتر در امر آفرینش شده است. نویسنده در انتقال پیام موفق بوده و خواننده به راحتی پیام را دریافت می‌کند که نقطه قوت محسوب می‌شود. کتاب با توجه به موضوع، تصاویر، نوع حروف، طول جملات، قطع و حجم، بیشتر مناسب دوره دوم ابتدایی یعنی پایه چهارم، پنجم و ششم است.

خواننده بعد از بستن کتاب به تفکر می‌پردازد و در تخیل خود توانایی‌هایش را افزایش می‌دهد و می‌داند که در دنیای واقعی با اتکا به قدرت تعقل می‌تواند به تصوراتش جامه عمل ببوشاند و سقف آرزوهایش را بالاتر ببرد:

«برادرم دنباله حرفم را گرفت و گفت:

«... بله آدم چیزی دارد که هیچ حیوان بال‌دار، شاخ‌دار و صدف‌داری ندارد؛ چیزی

که با کمک آن می‌تواند همه این وسایل را برای خودش بسازد...

راستی تو می‌دانی آن چیز چیست؟» (ص ۴۰).

پایان کتاب شروع جدیدی را در ذهن خواننده آغاز می‌کند.

در مجموع می‌توان گفت که کتاب به واسطه زبان ساده و به دور از پیرایه‌های ادبی، تصاویر گویا، موضوع جذاب و سؤال‌برانگیز، تصاویر تخیلی و آرزوگونه توانسته است با مخاطب ارتباط برقرار کند و با درگیر کردن خواننده و ایجاد سؤالات گوناگون باعث تفکر و دقت بیشتر در امر آفرینش شده است.